

De VBS

maart 2020

4

Het regulier onderwijs
passend maken

8

Zelfsturend leren
met iSelf

10

Kijk goed wie je
aanneemt in 2020

18

Reguliere lessen zijn
vaak saai

- 4 'Laten we het regulier onderwijs passend maken'
Aanloop naar 100-jarig jubileum VBS
- 6 Samen zijn wij school
Verhalen over oudercommunicatie
- 8 Rubriek 'Achter de schoolmuur'
Casimirschool over ervaringen met iSelf
- 9 Laatste nieuws
o.a. Maimonides en Lorentz Casimir Lyceum beste school in hun provincie
- 10 Kijk goed wie je aanneemt in 2020
Wet Arbeidsmarkt in Balans in de praktijk
- 12 Waar staat u als bestuur?
Ontwikkelpunten wat betreft governance
- 14 De lat mag best hoog liggen
Onderwijsvisie in de praktijk brengen
- 16 Column Pim Spijker
Van harte aanbevolen: kant-en-klare dagprogramma's
- 17 VBS & Scholen
Over ECNAIS en beleggingscompetitie bij Erasmus College Zoetermeer
- 18 Reguliere lessen zijn vaak saai
Onderwijsinspectie over motiveren leerlingen

4 'Laten we het regulier onderwijs passend maken'

14 De lat mag best hoog liggen volgens René Derksen

18 Onderwijsinspectie over motiveren leerlingen

Colofon

De VBS is het tijdschrift van VBS, de vereniging van zo'n 400 algemeen bijzondere scholen. Het verschijnt vier keer per jaar en wordt gratis toegestuurd aan leden. Donateurs ontvangen, afhankelijk van hun bijdrage, eveneens het tijdschrift. VBS aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van bijdragen die door niet-VBS-medewerkers zijn geschreven. ISSN 2451-9707.

Redactie Edward Moolenburgh, Peter Warnders, Jaan van Aken en Steffie Bom (hoofd- en eindredactie)
Contact Binckhorstlaan 36, 2516 BE, Den Haag, 070-331 52 52, redactie@vbs.nl
Website www.vbs.nl

Vormgeving Luupa
Druk GraftMedia Solutions
Editie Jaargang 6 / nummer 1

Er speelt veel in de belangenbehartiging: uw mening telt!

Belangenbehartiging – een van de drie pijlers van VBS – staat ook dit jaar hoog op de agenda. Ik noem slechts een paar voorbeelden. In het voorjaar wordt de Wet passend onderwijs geëvalueerd en in de Tweede Kamer besproken. Rond diezelfde tijd wordt ook het Wetsvoorstel aanscherping burgerschapsonderwijs behandeld. En dan zijn er in maart volgend jaar de Tweede Kamerverkiezingen en dus presenteren de politieke partijen later dit jaar hun verkiezingsprogramma. Wat gaat goed met passend onderwijs en wat kan beter? Wat is de visie op de Wet burgerschapsonderwijs? Wat mag niet ontbreken in de verkiezingsprogramma's? Onder meer hierover zoekt VBS de komende maanden contact met u. We zijn benieuwd naar uw ideeën ten aanzien van deze onderwerpen. En natuurlijk ook naar wat u verder graag terugziet op de politieke agenda. Want er is nog veel meer, zoals de brede lerarenagenda, ruimte voor nieuwe scholen en, doorlopend, de vrijheid van onderwijs. Schroom niet om uw input naar mij te sturen (emoolenburgh@vbs.nl), zodat VBS nog beter in staat is haar inbreng te bepalen bij de diverse thema's.

Binnen de andere twee verenigingspijlers – ledenservice/helpdesk en verbinder – blijft VBS natuurlijk ook actief. Zo schreef ik onlangs op LinkedIn de blog 'zelfsturend leren kun je niet zelfsturend leren'. Een onderwerp dat aansprak. In de blog verwees ik naar de Casimirschool in Gouda. Zij is aan de slag gegaan met zelfsturend leren met behulp van het instrument iSelf, waarover meer op pagina 8. Het doceren van zelfsturend leren loont. Behalve dat leerlingen beter de regie kunnen nemen, zijn ze meer gemotiveerd tijdens de les blijkt uit onderzoek van de Onderwijsinspectie (zie pagina 18). Het stoomt ze bovendien klaar voor de maatschappij van morgen. 🌱

Edward Moolenburgh

Tekst
Edward Moolenburgh,
directeur VBS

Fotografie
Eleonora Moolenburgh

www.vbs.nl

emoolenburgh@vbs.nl

Wat VBS voor u deed

- 🌱 Om het gesprek over het belang van constructieve (regionale) samenwerking te ondersteunen en om samenwerking te faciliteren, heeft de Overlegraad PO-VO, waaraan VBS deelneemt, in november 2019 de **notitie 'Samen werken aan goed onderwijs'** opgesteld.
- 🌱 Op 4 december 2019 organiseerde VBS het **P&O Netwerk** vo waar onder meer ervaringen met arbodiensten en projecten om verzuim terug te dringen aan bod kwamen.
- 🌱 Het **VBS-netwerk (v)so en sbo** had 3 februari een geslaagde ontmoeting. Deelnemers bespraken een samenwerkingscasus en gezamenlijke belangenbehartiging.
- 🌱 In 2019 heeft VBS de **brochure 'Eigenzinnige scholen, Eigentijds onderwijs'** gepubliceerd en **negen position papers opgesteld**, waaronder een reactie (inbreng) op de wet Meer ruimte voor nieuwe scholen en de beëindiging van het experiment flexibele onderwijstijden.
- 🌱 Een **kleine duizend vragen beantwoordde De VBS Helpdesk** in 2019, 3,3 procent meer dan het jaar ervoor (zie ook pagina 9).
- 🌱 Een goede toezichthouder luistert, stelt vragen en is nieuwsgierig. Dit was een van de uitkomsten van de **gedachtewisseling over de relatie tussen bestuurders en intern toezichthouders** die enkele vo en v(so) leden op 10 februari hadden met elkaar en met leden van de kwaliteitscommissie van VTOI-NVTK.

‘Laten we het regulier onderwijs passend maken’

Tekst
Steffie Bom

Beeld
Rob Niemantsverdriet

Een Afrikaans gezegde luidt: ‘It takes a village to raise a child’. Ofwel, de hele gemeenschap van mensen met kinderen moet communiceren, om deze kinderen te laten ervaren en groeien in een veilige en gezonde omgeving. Elselien Wiebenga en Christiaan Temmen, werkzaam in het s(b)o en (v)so, herkennen zich hier goed in. Maar het gaat niet vanzelf, benadrukken ze.

Elselien Wiebenga is directeur van SBO De Wissel in Houten. Deze school valt sinds 1 januari 2020 onder de stichting Gewoon Speciaal Onderwijs, bestaande uit drie andere sbo-scholen, 3 so-scholen, 2 vso-scholen en het overkoepelde expertisecentrum ‘Kans in Onderwijs’. Allemaal gevestigd in het Zuidoosten van de provincie Utrecht. Christiaan Temmen is directeur van Stichting Volare, waar de Van der Reijdenschool (so en sbo) en de Verschoorschool (so en vso) onder vallen. De Verschoorschool (so) heeft meerdere locaties en maakt deel uit van het Samenwerkingsverband de Zeeluwe, dat wordt gevormd door acht gemeenten op de Noordwest Veluwe.

Is jullie regio de ‘communicatieve gemeenschap’ uit het gezegde?

‘Afgelopen jaar is De Wissel in een nieuwe fase terecht gekomen’, trapt Wiebenga af. ‘We hadden altijd een vrij centrale rol als het ging om leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Helaas had het samenwerkingsverband waaraan

wij deelnamen andere verwachtingen richting het sbo, met als gevolg dat de samenwerking is geminimaliseerd. Wij zijn nu zoekende naar de rol van het sbo in het samenwerkingsverband en de gemeente Houten. De input over hoe verbinding te leggen met het regulier onderwijs, afkomstig van de scholen binnen onze stichting die allemaal onder een ander samenwerkingsverband vallen, is daarbij zeer welkom. Ons motto is: Hoe jonger het kind bij ons komt, hoe groter de kans op een terugplaatsing is.’

Temmen beaamt het belang van het preventieve stuk. Het speciaal en regulier onderwijs zouden, als het om speciale zorg voor kinderen gaat, meer daarin terecht moeten komen. ‘Hiervoor is een goede samenwerking nodig. Tussen de scholen maar zeker ook met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). In de gemeente Epe, waar de Van der Reijdenschool is gevestigd, is dit relatief goed geregeld. Door gezamenlijk op te trekken, zijn we steeds beter in staat om vroegtijdig te signaleren en een doorgaande lijn in de begeleiding vorm te geven van 0 tot 23 jaar.’

Wat doet krimp met de communicatie?

‘We hadden in Epe 164 sbo-leerlingen. Nu zijn het er nog maar 47’, vertelt Temmen. ‘Dat heeft te maken met de krimp binnen de gemeente Epe. Het aantal leerlingen is van 3000 naar 2000 gegaan. Dit is ook één van de redenen geweest

Nog 10 maanden!

1921 - 2021

Aftrap 100-jarig jubileum VBS

In 2021 bestaat VBS 100 jaar en dat gaan we vieren! In de aanloop daar naartoe plaatsen we in iedere editie van De VBS een artikel waarin het algemeen bijzonder onderwijs en de leden van VBS centraal staan.

voor de fusie met de Verschoorschool, naast de al lang bestaande samenwerking gericht op het aanbieden van ‘thuisnabij onderwijs’. Voor het voortbestaan was het noodzakelijk om onze krachten te bundelen, wat ook kansen heeft geboden. Zo heeft de Van der Reijdenschool vanuit de samenwerking met de reguliere basisscholen in de gemeente Epe, twee ondersteuningsgroepen ingericht. Vanuit de handelingsverlegenheid die een reguliere school ervaart, kunnen kinderen worden aangemeld bij de ondersteuningsgroep en daar voor drie maanden komen. In die periode wordt observatie diagnostiek gedaan. Alle betrokkenen kijken welke handvatten nodig zijn om terug te kunnen keren naar de reguliere school. De conclusie kan ook zijn dat een andere basisschool meer passende zorg kan bieden of dat het kind toch is aangewezen op het s(b)o.’ De Wissel heeft op dit moment 107 leerlingen, waar dat er een jaar geleden nog 135 waren. ‘Dat valt bij ons niet alleen te verklaren door bevolkingskrimp’, zegt Wiebenga. ‘Ook de positieve mindset van reguliere scholen om Passend Onderwijs te organiseren, speelt mee. Samenwerking vindt nu voornamelijk binnen de scholen van een bestuur plaats. Het is onze gezamenlijke uitdaging om met de gemeente en het samenwerkingsverband overkoepelende samenwerkingen aan te gaan. Voor de school betekent deze ontwikkeling dat we krimpen maar wel actief de verbinding met de reguliere scholen blijven zoeken. In het belang van de ‘speciale leerling’. Voor het team is dit een onzekere situatie. Het feit dat leerkrachten blijven, geeft aan dat we er voor onze doelgroep willen staan.’

Waarin onderscheiden jullie scholen zich?

‘In samenwerking met reguliere scholen, plaatsen wij leerlingen terug als dat kan’, vertelt Wiebenga. Het afgelopen jaar zijn er zes leerlingen succesvol teruggeplaatst, op dit moment onderzoeken we bij zes leerlingen hoe terugplaatsing gerealiseerd kan worden. We hebben ieder kind goed in beeld en zoeken naar mogelijkheden en oplossingen, daar prijzen ouders ons ook om.’ Temmen herhaalt dat de ondersteuningsgroepen op de Van der Reijdenschool vrij uniek zijn. Maar er is meer. De Verschoorschool biedt (op het Morgen College in Harderwijk) vso-onderwijs aan voor de eerste twee leerjaren van het vmbo. ‘Het

programma is zo samengesteld dat de leerlingen toewerken naar een soepele overgang met instroom in het derde jaar van het reguliere onderwijs, waarin toegewerkt wordt naar het diploma. Daarnaast zijn wij betrokken bij de uitvoering van vier transferklassen in het Morgen College. Waarbij dezelfde werkwijze wordt gehanteerd als binnen de vso-classes.’

Hoe ziet de ideale toekomst voor het s(b)o eruit?

‘Laten we het onderwijsveld zo inrichten dat het s(b)o zichzelf kan opheffen’, zegt Wiebenga. We proberen nu onze doelgroep in het regulier passend te krijgen.

Ik zou dat graag willen omkeren. Dat we het regulier passend maken. Ofwel we maken de reguliere scholen zoals een s(b)o- of v(s)o-school, met bereikbare expertise en ondersteuningsmogelijkheden. Als scholen en expertisecentra actief en belangeloos samenwerken, hoeven leerlingen niet uit hun omgeving gehaald te worden.’ Daarnaast zullen er altijd kinderen zijn voor wie een plek gecreëerd moet worden met weinig prikkels. ‘Een soort van zorgboerderij zou voor hen een optie kunnen zijn’, zegt Temmen. ‘Waarbij onderwijs en zorg op elkaar aansluiten en dat passend is bij de specifieke onderwijsbehoefte van het kind. We zouden andere vormen van onderwijs kunnen bedenken waarbij dit soort opzetten meer mogelijk zijn.’

‘Hoe jonger het kind bij ons komt, hoe groter de kans op terugplaatsing’

Samen zijn wij school

Vier organisaties in het onderwijs hebben twintig verhalen over de communicatie tussen scholen en ouders gebundeld in het magazine 'Samen zijn wij school'. Arline Spierenburg van Ouders & Onderwijs, een van de organisaties achter het magazine: 'Stuur ook eens een appje als een kind iets goeds heeft gedaan.'

Tekst
Helga van Kooten

www.samenzijnwijschool.nl

In 2019 kwamen twee keer ouders in het nieuws die een rechtszaak aanspanden tegen de school van hun kinderen. Een vader omdat hij twijfels had bij het schooladvies van zijn dochter en een IQ-test eiste. Een moeder omdat haar dochters niet op de klassenfoto stonden – de meisjes hadden vrij gekregen om het islamitisch offerfeest te vieren op de dag dat de fotograaf kwam.

'Excessen halen de media', zegt Arline Spierenburg van Ouders & Onderwijs. 'Daaruit rijst het beeld dat ouders te mondig en te veeleisend zijn. Maar er gaat ook veel goed en dat wilden we over het voetlicht brengen. Het magazine dat we hebben gemaakt, is een geluid tegen de juridisering van de relatie tussen school en ouders.' Het bevat verhalen uit het hele land. Uit Alkmaar bijvoorbeeld, waar ouders en onderwijsprofessionals samen een steunpunt hebben opgezet waar ouders terecht kunnen met hun vragen over passend basisonderwijs. En uit Groningen, waar leerlingen op de Leon van Gelderschool vier jaar lang (!) in dezelfde klas zitten, van dezelfde docenten les krijgen en dezelfde mentor hebben.

„
‘Laat leerlingen presenteren
wat ze hebben gedaan en
ouders komen geheid’

Vertrouwen

Het magazine 'Samen zijn wij school' is onderdeel van een landelijke campagne met dezelfde naam. Het roept ouders en scholen op om nog meer samen te werken aan het succes en welbevinden van leerlingen. De verhalen uit het magazine staan ook op de website onder 'voorbeelden'. Uit al die verhalen valt volgens Spierenburg vooral te leren dat je met elkaar in gesprek moet gaan én blijven.

'Het overgrote deel van de ouders stapt niet direct op hoge poten naar school als er zorgen zijn. Ze willen geen conflict, uit angst dat dit nadelig uitpakt voor hun kind. Het is in het belang van de ontwikkeling van het kind dat ouders en school samen optrekken en naast elkaar staan, met begrip voor elkaars rol en deskundigheid. Dat levert minder spanning op, en daar heeft iedereen baat bij. Leerkrachten, omdat hun werkdruk al hoog genoeg is. En ouders, omdat ze bang zijn te worden weggezet als zeurouders.'

Accentverschillen

Of kinderen op het basis- of voortgezet of speciaal onderwijs zitten, maakt daarbij volgens haar niet echt uit, al zijn er wel degelijk accentverschillen. 'In het speciaal onderwijs moet je bijvoorbeeld wat creatiever zijn bij het organiseren van het oudercontact, omdat de geografische afstand vaak wat groter is. Stuur bijvoorbeeld ook eens een appje aan een ouder als een kind iets goeds heeft gedaan.'

Maar de kern is bij alle onderwijstypen volgens Spierenburg gelijk. 'Namelijk: alle ouders zijn betrokken bij de ontwikkeling van hun kind,

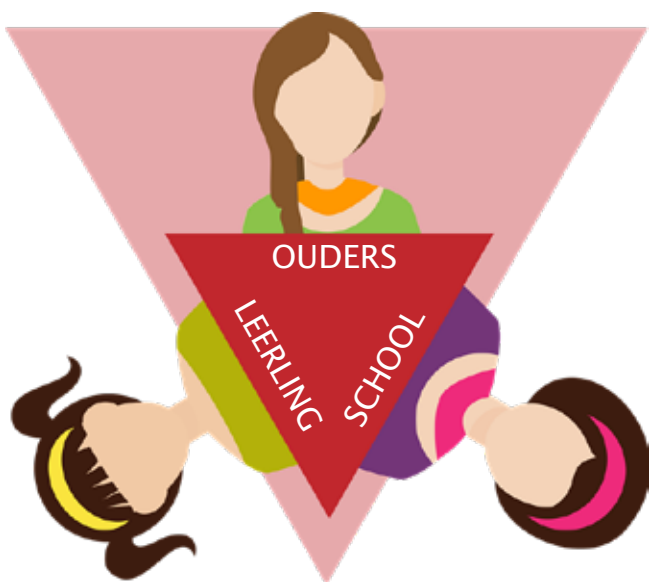

en het is aan scholen daarmee iets te doen. Investeer in elkaar. Dan groeit het vertrouwen. Uiteindelijk betaalt de investering in de relatie zich terug als er lastige onderwerpen moeten worden besproken. En bij een probleem: benut de input van ouders – dan ben je samen aan het oplossen.’ Hierbij tekent ze aan dat de traditionele ouderavond, waarbij de school vooral informatie zendt, een achterhaald concept is. ‘Steeds meer scholen geven leerlingen zelf een rol bij ouderavonden en voortgangsgesprekken. Als je leerlingen een stukje eigenaarschap geeft, als je hen bijvoorbeeld laat presenteren wat ze hebben gedaan, komen ouders absoluut.’

Vijf gouden regels

Ter afsluiting vijf gouden regels in de communicatie met ouders:

1. Realiseer je dat je als school de eerstverantwoordelijke bent in de school-ouderrelatie;
2. Geef ouders een warm welkom;
3. Herhaal dat welkom elk schooljaar;
4. Reageer snel op ouders, in elk geval binnen een paar dagen;
5. Luister écht naar ouders en benut hun input. 🌟

VBS-leden over de communicatie met ouders

#1 Kleuters bij voortgangsgesprek

Rob van de Veer van montessorischool

Nieuw Vreugd en Rust in Voorburg

‘De tijd is voorbij dat je als school alleen maar aan het zenden bent en je als ouder als een zielig vogeltje zit af te wachten. School is niet alwetend, ouders zijn dat ook niet. We moeten het sámen doen. Met het kind erbij, want het begrip eigenaarschap is een lege huls als je niet met het kind zelf in gesprek gaat.

Dit schooljaar hebben we daarom ingevoerd dat leerlingen bij de voortgangsgesprekken zitten. Dat begint al op de kleuterleeftijd. De gesprekken bereiden zij in de klas voor. Ze maken een placemat met daarop vier gespreksonderwerpen. Daarna proberen leraar, ouders en leerling de verwachtingen op elkaar af te stemmen. Een kind kan bijvoorbeeld meer vriendjes willen, terwijl een leraar een rekendoel kan hebben. Natuurlijk wil je sommige onderwerpen apart bespreken, zonder de leerling erbij. Daarvoor maken de leraar en de ouders dan apart een afspraak.’

#2 Denken vanuit de ouders

Rien Timmer van de Leo Kanner Onderwijsgroep,

dat speciaal onderwijs biedt in Leiden e.o.

‘Sommige ouders gaan tot het gaatje. Vaak zit daar een communicatieprobleem achter, en dat speelt in het speciaal onderwijs nog wat sterker dan in het regulier onderwijs. Wij hebben veel leerlingen met autisme. Wij houden er altijd rekening mee dat bij ouders dezelfde complexe informatieverwerking kan spelen als bij de kinderen.

In het onderwijs vergeten we weleens hoe termen kunnen overkomen. Als wij bijvoorbeeld schrijven dat een kind moet worden verwijderd, roept dat bij ouders het beeld op dat wij hun kind door de ME laten wegsleuren. Als het goed is, is zo’n brief alleen de formeel noodzakelijke vastlegging. De échte communicatie heeft dan allang plaatsgevonden in persoonlijk contact. Ouders weten dus dat we hun kind niet door het afvoerputje spoelen, maar dat we ons nog steeds samen met hen willen inspannen om oplossingen te vinden.’

Zelfsturend leren met iSelf

De Casimirschool in Gouda wilde de stap van minder leerkrachtgestuurd naar meer leerlinggestuurd daltononderwijs maken. Dat lukt dankzij de aanpak iSelf. Onderwijsspecialist Ineke Vermeulen vindt iSelf een aanrader voor scholen die een stap willen zetten richting meer zelfsturend leren bij leerlingen.

Tekst
Jaan van Aken

www.casimirschool.nl

Al langer wilde de Casimirschool toe naar meer leerlinggestuurd leren. 'Een tijd geleden merkten we dat de stap naar meer leerlinggestuurd werken steeds maar niet gezet werd. De leerkrachten wilden de zelfsturing bij leerlingen graag bevorderen, maar wisten niet hoe. We waren ons ook bewust dat zelfsturing veel van de leerling vraagt en dat wij ze daarbij moeten helpen', vertelt Ineke Vermeulen, onderwijsspecialist bij de Casimirschool.

Daarop is vanuit het lectoraat Vernieuwingsonderwijs (Hogeschool Saxion) van lector Patrick Sins samen met andere scholen iSelf ontwikkeld, een aanpak voor zelfsturend leren bij leerlingen. 'Het doel is professionalisering van leerkrachten om het zelfsturend vermogen van leerlingen te bevorderen. Uit onderzoek is bekend dat kinderen met een beperkte zelfregulatie minder succesvol zijn op school. iSelf is een omwenteling in het denken over kinderen: van leerkrachtgestuurd naar leerlinggestuurd leren en gericht op zelfsturing en zelfregulatie. De tendens was aanvankelijk dat kinderen het zelf moesten doen, we moeten het loslaten. Maar zeker in het begin moet je

juist heel sturend zijn door een duidelijke aanpak van voordoen en nadoen.'

Want zelfsturend leren kun je niet zelfgestuurd leren. 'Het is een vaardigheid die je kinderen expliciet moet aanleren', weet Vermeulen. Het gaat om de drie i's: instructie, individu (afstemmen op de leerling), en integratie. Zelfsturend leren moet geïntegreerd zijn in alle vakken. 'De aanpak komt in meerdere lagen van de organisatie terug, ook het team kan niet alles zelfgestuurd leren. We zijn daarom steeds meer expliciet aan het voordoen, bijvoorbeeld hoe je de Cito's kunt analyseren.'

Bij iSelf gaat het erom heel duidelijk een aanpak aan te leren. Deze aanpak kun je niet als afzonderlijk lesje aanbieden. 'Je kunt het zien als een iSelf-sausje over al je lessen. Je bespreekt met de kinderen dat bij iedere taak de fases 'voor, tijdens en na' belangrijk zijn. Voordat je begint denk je na over wat je gaat leren, waarom en waarvoor. Maar ook over wat je erbij nodig hebt en waar je de taak het beste kan uitvoeren. Tijdens de taak houd je in de gaten of je nog de goede koers vaart en bij de fase 'na' blik je terug op wat je voornemen was.'

Negen van de tien leerkrachten zullen zeggen dat ze al heel expliciete instructies geven. 'Maar bij de eerste implementatie hebben we een klein groepje leerkrachten geobserveerd of gefilmd en dan blijkt je toch niet zo expliciet als gedacht. Bij een expliciete instructie doe je eerst een bepaalde strategie voor. Vragen hoe een bepaalde som uitgerekend kan worden is niet expliciet, de strategie hardop voordoen wel', zegt Vermeulen.

Vermeulen vindt het een aanrader voor andere scholen die een stap willen zetten richting meer zelfsturend leren bij leerlingen. 'Het is een directe, heldere aanpak om leerlingen werkelijk zelfsturend te krijgen en zorgt voor een gezamenlijke taal. Het levert zelfbewuste leerlingen op die weten wat ze willen en kunnen.'

Meer informatie over iSelf vindt u op www.saxion.nl/onderzoek/meer-onderzoek/vernieuwingsonderwijs/iself

Ineke Vermeulen (rechts)

VBS beantwoordde in 2019 kleine duizend ledenvragen

De VBS Helpdesk beantwoordde afgelopen jaar een kleine duizend vragen van onze leden. Dat is 3,3 procent meer dan het jaar ervoor. De meeste Helpdeskvragen gingen over zorgplicht en passend onderwijs (hoe ver de zorgplicht van school reikt), relatie school en ouders (grensoverschrijdend gedrag in de communicatie door ouders), ketenregeling en tijdelijke dienstverbanden in het po en vo, interpretatie van de cao's po en vo (verlofregelingen en duurzame inzetbaarheid) en medezeggenschap (wanneer instemming of advies nodig is). Heeft u ook een Helpdeskvraag? De VBS Helpdesk is iedere werkdag bereikbaar via 070 - 331 52 15 en helpdesk@vbs.nl

Zelfsturend leren kun je niet zelfsturend leren

Zelfsturend leren is een vaardigheid die intuïtief heel logisch en passend lijkt in deze tijd, maar toch haken en ogen kent om succesvol en duurzaam te kunnen implementeren. Dit schrijft VBS-directeur Edward Moonenburgh in zijn blog (met dezelfde titel als dit nieuwsbericht) op LinkedIn. De invoering van zelfsturend leren is volgens hem een voorbeeld van pionieren en pedagogisch ondernemerschap. Dat zoveel onderwijsprofessionals, schoolleiders en teamleden bij veel VBS-scholen actief met dit onderwerp bezig zijn, is inspirerend. Hiermee staan zij in een traditie om de leerlingen van vandaag nog beter toe te rusten op hun plaats in de maatschappij van morgen (zie ook pagina 8).

U bent van harte uitgenodigd op de VBS-voorjaarsborrel op 25 maart a.s., vanaf 17.00u in Utrecht (exacte locatie volgt). Graag aanmelden via akuiper@vbs.nl

Maimonides en Lorentz Casimir Lyceum beste school in hun provincie

De vwo-afdelingen van VBS-leden de Joodse Scholengemeenschap Maimonides in Amsterdam en het Lorentz Casimir Lyceum in Eindhoven zijn de beste school in hun provincie. Dit blijkt uit het onderzoek 'Beste scholen 2020' van Elsevier Weekblad. Elsevier Weekblad beoordeelde voor dit onderzoek in totaal 1.245 scholen met 2.453 afdelingen met het predicaat (on)voldoende, goed of superschool. Het weekblad keek daarbij naar zittenblijvers, examenresultaten en of leerlingen in de derde jaar nog onderwijs op het niveau van het basisschooladvies volgden. Beide scholen zijn trots op het resultaat dat te danken is aan veel inspanningen, maar laten weten te blijven vernieuwen.

Herinnering meldplicht energiebesparende maatregelen

Heeft u al gemeld welke energiebesparende maatregelen uw school neemt? Bedrijven en instellingen die vanaf 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m³ aardgas (equivalent) per jaar verbruiken, zijn hiertoe wettelijk verplicht. De meldplicht geldt bovendien voor afzonderlijke schoollocaties. Het doel van de wettelijke meldplicht is het terugdringen van energiegebruik en CO₂-uitstoot. De maatregelen moesten uiterlijk 1 juli 2019 gemeld zijn. Wij kunnen ons voorstellen dat het handig is om de verplichte melding uit te besteden. Energie voor scholen (EVS) kan de melding voor u verzorgen, zodat u snel en eenvoudig voldoet aan deze informatieplicht. Zie ook www.energievoorscholen.nl

VBS verwelkomt Time2Tick als nieuwe partner van VBS op communicatiegebied. Voor het verhogen van uw schrijf- en communicatievaardigheden, het doorlichten van uw communicatiestrategie en crisiscommunicatie. Zie VBS.nl/partners.

Met de Wet Arbeidsmarkt in Balans is het voor schoolbesturen makkelijker geworden om leraren of schoolleiders te ontslaan. Bas Vorstermans, advocaat bij Cascade Advocaten (partner van VBS), laat weten wat de gevolgen zijn, welke maatregelen u moet nemen en wat u op arbeidsrechtelijk gebied komend jaar nog meer staat te wachten.

Kijk goed wie je aanneemt in 2020

Tekst

Bas Vorstermans, advocaat bij Cascade Advocaten

b.vorstermans@cascadeadvocaten.nl

helpdesk@vbs.nl

Beeld

Emiel Lops

Op 1 januari 2020 is de Wet Arbeidsmarkt in Balans ingegaan. Het doel van deze wet is om de kloof tussen werknemers met een vast dienstverband en werknemers met een flexibel of tijdelijk dienstverband te verkleinen. Daarom is het ontslag van werknemers met een vast dienstverband eenvoudiger geworden. Was het tot 1 januari nodig om een volledig dossier op te bouwen rond één ontslaggrond, nu kan ook een optelsom van factoren reden zijn voor ontslag. Dus wanneer een leraar niet goed functioneert en tijdens het verbetertraject de verhoudingen verzuren, dan hoeft u niet altijd meer het hele verbetertraject af te ronden. Wel moet u aan de hand van gespreksverslagen kunnen aantonen hoe de verschillende factoren een rol spelen. Ook betaalt u in dit geval mogelijk een hogere transitievergoeding.

Recht op transitievergoeding

Sinds januari betaalt u ook een transitievergoeding als de leraar maar voor één dag ziektevervangings is aangenomen. U - of uw administratiekantoor - doet er goed aan dit

in te bouwen in uw administratiesysteem. Goed om te weten is ook dat in de Wet Arbeidsmarkt in Balans is opgenomen dat de ketenregeling (wettelijke regeling die bepaalt hoeveel tijdelijke arbeidscontracten er maximaal achter elkaar gesloten mogen worden, voordat een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd ontstaat), niet geldt voor werknemers in het primair of speciaal onderwijs, die een zieke werknemer met lesgevende, lesgebonden of behandeltaken vervangen. Wel beperkt de CAO PO op dit moment de duur van ziektevervangings van een leraar tot maximaal drie jaar. Een vervanger die langer in dienst is, krijgt een vast dienstverband. Of deze beperking ook in de nieuwe CAO PO terugkomt, is nog onduidelijk.

Transitievergoeding na ziekte wordt vergoed

Een andere verandering die ingaat in 2020 is de compensatie van de transitievergoeding bij ontslag na langdurige arbeidsongeschiktheid. Per april 2020 gaat het UWV deze rekening betalen. De regeling werkt met terugwerkende kracht tot de

invoering van de Wet Werk en Zekerheid in 2015. Het is dus belangrijk dat u alle 'bonnetjes' bewaard heeft. Hoe het UWV in de praktijk omgaat met het proces tot teruggave blijkt in april.

Terugdringen werkloosheidskosten door het participatiefonds

Per 1 januari 2021 verandert de systematiek van bekostiging van de ww-uitkering in het primair en speciaal onderwijs. Het participatiefonds neemt nu nog de werkloosheidsuitkering en de bovenwettelijke werkloosheidsuitkering voor zijn rekening, mits het ontslag verloopt volgens de regels van het participatiefonds. Oudere leraren met een lange onderwijsdiensttijd hebben vaak een lange uitkeringsperiode opgebouwd. Wanneer zij het werk voor de klas als zwaar ervaren, kan een uitkering tot de pensioenleeftijd een (te aantrekkelijk) alternatief zijn. Mede daardoor zijn de ww-kosten vrij hoog. Door de huidige systematiek van het participatiefonds leidt dit niet tot kosten voor het schoolbestuur waar de uitkerings-

gerechtigde vandaan komt, maar wel tot een hoge premie voor alle schoolbesturen samen.

Bestuur gaat de helft betalen

Om instroom in de ww af te remmen, draaien besturen met ingang van 1 januari 2021 zelf op voor de helft van de uitkering. Dat kan om veel geld gaan. Weliswaar heeft een werkloze leraar een sollicitatieplicht, en door het lerarentekort is hij of zij ook op veel scholen welkom, maar wie echt niet meer wil of kan, zal waarschijnlijk niet meer aan de slag komen. Stel dat u in 2020 een leraar in dienst neemt die er al veel dienstjaren in het onderwijs op heeft zitten, en in 2021 eindigt het dienstverband. Dan kan het gebeuren dat u in 2021 aanloopt tegen een uitkeringsrecht dat deze leraar gedurende zijn of haar hele loopbaan in het onderwijs heeft opgebouwd. Alleen in specifieke gevallen, bijvoorbeeld als in een gerechtelijke procedure de arbeidsovereenkomst wordt beëindigd, kan de werkgeversbijdrage tien procent worden.

Kijk goed wie je aanneemt in 2020

Het is verstandig om dit jaar, meer nog dan voorheen, bij het aangaan van een arbeidsovereenkomst goed na te gaan wat een eventuele beëindiging van het dienstverband in 2021 gaat kosten. Wat voor leraar haal je in huis? Iemand die zich wil ontwikkelen, die zijn of haar experi-

se graag wil inzetten voor de nieuwe school, die er niet tegenop ziet af en toe een tandje bij te zetten? Zo'n leraar zal, ook als het dienstverband eindigt, snel weer aan de slag zijn op een andere school. Of gaat het om iemand die misschien niet zoveel uitdaging meer ziet in het lesgeven? Als u denkt dat deze leraar na een jaar niet snel op een andere school aan het werk gaat, dan is er een risico dat er behoorlijke kosten aankomen. Het

is de moeite waard die kant van de zaak in ogenschouw te nemen.

Ontwikkeling stimuleren

Actieve loopbaanontwikkeling wordt steeds belangrijker, ook om te voorkomen dat werknemers langs de zijlijn komen te staan en hoge uitkeringskosten maken. Ook het Participatiefonds gaat ontslagen leraren intensiever begeleiden om weer aan het werk te komen. 🌱

Belangrijk:

- Vanaf dag één heeft een invaller recht op een transitievergoeding. Bouw dit in het administratiesysteem in;
- Bewaar bewijzen van betaling van de transitievergoeding aan langdurig arbeidsongeschikte werknemers. Verzoeken om compensatie hiervan kunnen vanaf april 2020 bij het UWV worden ingediend met terugwerkende kracht tot 2015;
- Bij het aannemen van een leraar in 2020 is het verstandig na te gaan hoe groot het risico is dat deze werknemer bij beëindiging van het dienstverband in 2021 het recht op een ww-uitkering uitputtend zal gebruiken.

Staat u waar u wilt staan als bestuur?

Tekst
Redactie VBS

emoolenburgh@vbs.nl

De afgelopen jaren zat VBS-directeur Edward Moolenburgh bij tientallen scholen aan tafel om advies te geven over (de toekomst van) de bestuurlijke inrichting, ook wel governance genoemd. Hij zet zijn belangrijkste observaties en ontwikkelpunten op een rij, waarbij één ding voorop staat: een goede governance zowel qua structuur als gedrag is onmisbaar.

Op 1 augustus 2020 is het al weer tien jaar geleden dat de Wet goed onderwijs en goed bestuur is ingegaan. Sindsdien kennen de schoolbesturen een scheiding van bestuur en toezicht en geldt de Code Goed Bestuur. 'Het inregelen van nieuwe bestuursmodellen en het wennen hieraan had tijd nodig', zegt Moolenburgh. 'Een aantal van de keuzes die toen is gemaakt door (met name kleine) schoolbesturen, bleek nadien niet altijd te voldoen. De eisen aan de bestuurlijke inrichting zijn ook verder geprofessionaliseerd en liggen zowel

bij de inspectie als in de maatschappij als geheel onder een vergrootglas. Steeds vaker vragen ouders in besturen zich af of zij de uitvoerende bestuurlijke verantwoordelijkheid nog wel willen of kunnen dragen. Los hiervan gaat een grote generatie schooldirecteuren in deze tijd met pensioen, wat noopt tot nadenken over de toekomst van de bestuurlijke inrichting.'

Het zijn allemaal redenen waarom Moolenburgh de afgelopen jaren met veelal kleine schoolbesturen het bestuursmodel onder de loep nam: welke afspraken zijn gemaakt en werkt het nog allemaal? En om de cultuur te bestuderen: doet ieder wat hij moet doen en worden de juiste gesprekken met elkaar gevoerd? De gedachte is vaak dat als de bestuurlijke inrichting niet goed werkt, het aan het bestuursmodel ligt. De keuze voor een ander bestuursmodel ligt dan voor de hand. 'Was het maar zo simpel', zegt Moolenburgh. 'De reden dat het bestuurlijk schort heeft vaker te maken met de cultuur, ofwel het gedrag. Als bijvoorbeeld de inhoud van de bestuurlijke rollen niet duidelijk is, zal je met een keuze voor een ander model geen vooruitgang boeken.' In al zijn gesprekken komen de volgende ontwikkelpunten duidelijk naar voren:

#1 Kennis is onontbeerlijk

'Je weet niet wat je niet weet', is het devies van Moolenburgh. Hij benadrukt dat je als bestuur de eindverantwoordelijke van de school bent. Weten waar besturen en toezicht houden over gaat, wat er in de Code Goed Bestuur staat en welke wet- en regelgeving geldt, is essentieel. Om ervoor te zorgen dat capabele mensen op de juiste plekken zitten, is het wettelijk verplicht om met profielen te werken. Hierin kun je aangeven wat van een persoon wordt verwacht, wat zijn competenties moeten zijn en wat zijn rol in het bestuur of intern toezicht wordt. Dit komt de benodigde kennis ten goede.'

Let op dynamiek tussen bestuurder en toezichthouder

De in dit artikel genoemde ontwikkelpunten op het gebied van bestuurlijke ontwikkeling gelden met name voor kleine schoolbesturen. Voor grote schoolbesturen zit de ontwikkeling 'm veel meer in de dynamiek tussen de uitvoerend bestuurder en de toezichthouder. Deze kan verstoord worden door een onjuiste documentvoering of onjuiste rolinvulling van aanwezigen. En hoe staat het met de verplichte evaluatie van de RvT? Edward Moolenburgh komt graag een keer als toehoorder bij uw vergadering zitten, om na afloop zijn feedback te geven.

#2 'Speel' met de rol van ouders

Scholen willen ouders er professioneel bij betrekken. Maar voor de rol van ouderbestuurder krabben steeds meer mensen zich, gelet op wat hier aan professionaliteit en verantwoordelijkheid bij komt kijken, achter de oren. 'Een optie zou kunnen zijn om te kiezen voor de rol van interne toezichthouder. Belangrijk is wel dat je als ouder in die rol onafhankelijk blijft, ook als het om een situatie van je eigen kind gaat. Heeft een van de ouders specifieke kennis over bijvoorbeeld IT, laat hem dan samen met de directeur een IT-werkgroep formeren. Zo blijft de kennis en professionele participatie van een ouder behouden.'

#3 Bewuste keuze uitvoerend bestuur

Waar het primaat voor het uitvoerend bestuur moet komen te liggen, hangt samen met het vorige punt: welke rol wil je ouders toebedelen. 'Steeds meer ouderbesturen kiezen voor een professionele directeur/bestuurder, wat een behoorlijke stap voor ze is. Vervolgens rijst de vraag: kies je voor een onderwijskundig profiel of een meer bestuurlijk-strategisch profiel? Scholen waar de directeur/bestuurder binnenkort met pensioen gaat, kampen ook met deze vraag. Zeker (de teamleden van) kleine scholen willen vaak graag een schoolleider die zichtbaar en makkelijk aanspreekbaar is. Vergaderingen buiten de deur zijn er echter niet om de school te ontlopen, maar komen wat de leerkracht voor de klas doet ten goede. Het gaat erom dat de directeur/bestuurder voldoende bestuurlijke kracht heeft en strategisch sterk is, ook naar buiten toe.'

#4 Zorg voor toezichtkader

De inrichting van het interne toezicht is op papier vaak goed geregeld, maar de kwaliteit van het toezicht laat soms nog te wensen over. Volgens Moolenburgh komt dat omdat

veel scholen geen toezichtkader hebben. 'Hierin staat waarop je toezicht houdt, wanneer het beleid goed is en wanneer je het moet bijstellen. Is er geen toezichtkader dan loop je het risico dat de toezichthouder op de stoel van de bestuurder gaat zitten of maar wat doet. Zorg daarom voor een toezichtkader, liefst ook voorzien van enkele kengetallen en indicatoren, en toegespitst op je eigen situatie. Een flinke verbouwing vraagt iets anders van

de toezichthouder dan financiële problemen. Op VBS.nl hebben we in onze Kennisbank handreikingen hiervoor staan.'

#5 Behoud onafhankelijkheid

Wat betreft de inrichting van het interne toezicht adviseert Moolenburgh voor de toekomst om ook mensen van buitenaf aan te trekken. 'Iemand van buitenaf kijkt toch weer met een andere blik naar de organisatie. Dit kan heel verfrissend zijn. Daarnaast kun je specifieke kennis (bijvoorbeeld over HR, onderwijs of zorg) van buiten naar binnen de school halen en maak je ook je pool van interne toezichthouders groter.'

Wilt u graag dat Edward Moolenburgh een keer met uw bestuur aan tafel gaat om vrijblijvend de status van de bestuurlijke ontwikkeling en mogelijke vervolgstappen te bespreken? Neem contact met hem op via emoolenburgh@vbs.nl

‘De lat mag best hoog liggen’

Hoe breng je een onderwijsvisie die ruim honderd jaar oud is, in de praktijk? René Derksen, directeur-bestuurder van montessorischool Aan de basis in Veenendaal, legt uit.

Tekst
Richard Hassink

Beeld
Styled4you

‘Bijzonder is dat de onderwijsvisie van de Italiaanse pedagoog Maria Montessori al meer dan een eeuw oud is, maar dat de uitgangspunten heel erg bij deze tijd passen’, zegt Derksen. ‘Binnen deze visie geef je kinderen ruimte en keuze, laat je ze samenwerken en ontwikkel je hun verantwoordelijkheidsgevoel. En dat allemaal onder het credo “vrijheid in gebondenheid”.’ Derksen legt uit dat in het montessorionderwijs specifiek naar de individuele leerling gekeken wordt. ‘De ene leerling krijgt de ruimte om zelf op onderzoek uit te gaan, terwijl de andere leerling wat meer hulp nodig heeft. Dit betekent concreet dat leerling 1 regelmatig de klas uitloopt om ergens iets op te zoeken of met een ander op de gang te werken, terwijl voor leerling 2 de vrijheid beperkt

“Twee keer per jaar nodigt de leerling zijn leerkracht uit en vertelt dan wat hij/zij geleerd heeft”

”

wordt en er meer begeleiding geboden wordt.’ Derksen erkent dat in montessorionderwijs een flinke dosis idealisme zit. Maar dat is juist goed vindt hij. ‘Als een visie heel realistisch en klein is, dan ga je op je lauweren rusten als de doelen behaald zijn. De lat mag best hoog liggen.

Misschien haal je dan die doelen niet, maar je probeert wel tot het uiterste te gaan.’

Vooroordeel

Dat montessorionderwijs door sommigen als ‘soft’ betiteld wordt, merkt Derksen nog regelmatig. ‘Toen ik hier in 2002 begon, stond Aan de basis bekend als een school waar onderwijs vrijblijvend was. Dat vooroordeel kwam voort uit het conservatieve karakter van Veenendaal met veel klassikaal onderwijs en onbekendheid met vernieuwingsonderwijs.’

Betekent dat ook dat ouders niet zozeer voor de onderwijsvisie van de school kiezen maar vanuit gemak (lekker dichtbij) of vanwege de goede resultaten (hoge eindtoetsscores)? ‘Ik verzamel geen data over de achtergrond van onze ouders, maar ik weet wel dat niet iedereen bewust kiest voor montessorionderwijs.’ Daarom doet het team er volgens Derksen alles aan om ouders mee te nemen in hun visie op onderwijs. Zo worden er regelmatig speciale ouderavonden georganiseerd, is er een professioneel gemaakt oudermagazine en staat er een informatief filmpje op de website van de school. ‘Verder is er veel contact tussen het onderwijspersoneel en ouders. Hier lopen veel ouders, ook die van bovenbouwleerlingen, ’s ochtends met hun kinderen mee naar de klas. Dan is er van beide kanten de mogelijkheid iets te bespreken over de voortgang of de ontwikkeling van het kind.’

Quickscan

Ook bij het team van Aan de basis staat de visie scherp op het netvlies, vertelt Derksen. ‘We toetsen bij alles wat we doen en beslissen of het in de geest van Maria Montessori is. Als we nieuw materiaal bespreken, gaan we altijd eerst terug naar de basis en stellen we vast waar materiaal aan moet voldoen. Daarna kijken we of kinderen met het nieuwe materiaal zelf aan de slag kunnen, of er iets te ontdekken valt, of er controlemomenten in zitten, enzovoorts.’ Om de kwaliteit van het onderwijs te monitoren, werkt de school met WMK-MO, een in

onderwijsland bekend kwaliteitszorgsysteem dat speciaal is omgebouwd voor montessori-onderwijs. 'In dat systeem hebben we in de loop der jaren kwaliteitsafspraken gemaakt die we bij een quickscan de revue laten passeren. Op basis van de uitkomsten kunnen we dan bijvoorbeeld besluiten andere accenten te leggen.'

Derksen houdt een vinger aan de pols maar laat zijn team zoveel mogelijk zelf doen. Daartoe is de school georganiseerd in een management-team (bestaande uit teamleiders van onder-, midden- en bovenbouw, de intern begeleider en zichzelf), werkontwikkelgroepen (leerteams) en leraarspecialisten. Net als op andere scholen kent de school studiedagen, maar naar de organisatie en invulling daarvan heeft Derksen geen omkijken. 'Dat wordt allemaal geregeld door de teamleiders, intern begeleider en leraarspecialisten.' Toch loopt niet altijd alles op rolletjes, vertelt hij. 'Mijn valkuil is dat ik de neiging heb het over te nemen of bij te sturen, maar die verantwoordelijkheid moet ik op zo'n moment echt bij hen laten.'

Niet alleen bij zichzelf maar ook bij zijn collega's ziet Derksen valkuilen als het gaat om de praktische uitvoering van de visie. 'Wat je nog weleens ziet, is dat leerkrachten leerlingen te veel willen ondersteunen, terwijl ze leerlingen vooral moeten laten doen wat ze zelf kunnen. Als ik dat waarneem bij een van mijn rondes door de school, geef ik dat wel aan. Zo houden we elkaar scherp.'

Succesverhalen én mislukkingen

Leerlingen verantwoordelijk maken voor hun eigen leerproces zit diep verankerd in het onderwijs van Aan de basis. Dat blijkt onder meer uit een portfolio dat leerlingen in de toekomst zelf moeten gaan bijhouden. 'Dat werkdoosje bevat succesverhalen maar ook mislukkingen, omdat je daarvan veel kunt leren. Twee keer per jaar nodigt de leerling zijn leerkracht uit en vertelt dan wat hij/zij geleerd heeft.'

En dan is er nog iets waar Derksen heel erg trots op is. Een van 'zijn' leerlingen is in juni 2019 verkozen tot kinderburgemeester van Veenendaal. Het plan daarvoor is door leerlingen uitgewerkt en gepresenteerd aan de burgemeester van Veenendaal die het plan direct omarmde. Vlak voor de zomervakantie van 2019 heeft een groep leerlingen verkiezingen georganiseerd waarbij de 11-jarige Maud Smit als winnaar uit de bus kwam. 'Zo mooi om te zien hoe de kinderen dat op zo'n moment allemaal zelf organiseren. Dat past helemaal bij onze school.' Ter afsluiting schuift Maud kort even aan. Ze zegt het belangrijk te vinden dat kinderen een stem krijgen in de politiek. 'Nu lukt dat nog niet zo heel goed omdat er nog geen kinderraad is, maar daar zijn we mee bezig.' Op de vraag of ze net zo enthousiast als René is over haar burgemeesterschap antwoordt ze lachend: 'Ik vind het heel leuk maar René vindt het, denk ik, nog net iets leuker.' 🍀

Tekst

Pim Spijker,

directeur-bestuurder van de Kingmaschool
en Boulevard410, twee sbo-scholen in
Amersfoort, en bestuurslid van VBS

Beeld

Rob Niemantsverdriet

Van harte aanbevolen: Kant-en-klare dagprogramma's

Het onderwijs kraakt in zijn voegen, en dat is tot in Den Haag te horen. Er is een tekort aan leraren, vervangers zijn amper te vinden en de werkdruk ligt hoog-hoger-hoogst. Het is een bekend, maar daarom nog niet minder zorgwekkend verhaal. Den Haag kwam met een pot geld om de last een beetje te verlichten, de zogenoemde werkdrukmiddelen. Het is aan leraren zelf hoe ze dat extraatje besteden. Op veel scholen valt de keuze op extra handen in de klas. Begrijpelijk, want met dertig kinderen voor je neus – van wie sommige extra begeleiding nodig hebben – kom je ogen, oren, handen, ja, eigenlijk alles tekort. Een klassen-assistent kan dan heel welkom zijn. Maar stel aan leraren de vraag waardoor ze werkdruk ervaren, en ze zullen niet beginnen over die dertig kinderen.

Waar dan wel over? Over de vergaderingen na schooltijd. Over de administratieve last. Eigenlijk over alles om het lesgeven heen. Want al het gedoe om de lessen heen, dat vinden ze minder leuk, dáár zijn ze niet het onderwijs voor ingegaan. En dat minder leuk, dat ervaren ze als werkdruk.

Van pilot naar vaste planning

Op een van 'mijn' scholen besloten leraren het anders te doen. Ze kozen ervoor een deel van de werkdrukpot te besteden aan de kant-en-klare dagprogramma's van Ippon. Ippon, de organisatie die voorheen vervan-

gers regelde (die er nu dus bijna niet meer zijn). Denk aan een muzikant die in één dag een musical in elkaar timmert met de kinderen, aan een bioloog die ze meeneemt de natuur in, aan kunstenaars, technici, programmeurs. Kortom, aan mensen die geen onderwijsbevoegdheid hebben, maar die het wel leuk vinden projectmatig met kinderen bezig te zijn.

Vorig jaar een pilot, dit jaar direct dertig dagen ingepland, wat neerkomt op twee dagen per klas, en daarnaast huren we losse dagen in. Spijkers met koppen.

Zowel leerlingen als leerkrachten zijn laaiend enthousiast. Leerlingen beleven een leuke dag, met als mooie bijvangst dat ze iets leren wat ze anders niet zouden hebben geleerd. En voor leerkrachten is het fijn dat ze wel op school zijn en iets van de dag meekrijgen. Ze zijn er aan het begin bij, zoeken dan een stil plekje op om zich op hun papierwerk te storten en maken aan het eind van de dag de presentatie mee, waardoor ze er de volgende dag in de klas makkelijk op kunnen terugkomen.

Ik geef het toe: de oplossing is uit pure nood geboren. Maar kant-en-klare dagprogramma's hebben absoluut een toegevoegde waarde in het onderwijs. En ze verlagen de werkdruk echt, dus ze vormen een goede besteding van de werkdrukmiddelen, en daar was het natuurlijk om begonnen. Ik beveel het van harte aan. Kijk anders gewoon het programmaoverzicht even door (kantenklaarprogramma.nl). En probeer dan maar eens niet enthousiast te raken.

Maar de keus is aan leraren. Als bestuurder ga ik er niet over. Als bestuurder moet ik nu eigenlijk gewoon mijn mond houden. 🍀

VBS & Scholen

ECNAIS over onderwijs in de digitale wereld

ECNAIS, de vereniging van 'independent schools in Europe', hield van 24 tot en met 26 november 2019 een seminar in Madrid. Het thema was 'independent education in the digital world'. Met VBS reisden leerlingen en leerkrachten van het Lorentz Casimir Lyceum in Eindhoven en het Veurs Lyceum in Leidschendam mee. Enkele quotes over hun ervaringen in Madrid:

'We ontdekten al snel dat het onderwijs per land anders georganiseerd is. Spanje kent bijvoorbeeld geen onderscheid in havo en vwo. Daar bepaalt het eindexamen je toelating tot je vervolgopleiding.'

'Bij een schoolbezoek vielen ons schooluniformen en gescheiden lessen voor jongens en meisjes op (dit is niet op elke Spaanse school zo red.). Uniformen zijn schattig bij die kleintjes, maar apart les lijkt ons niets.'

'Super leuk om met leerlingen uit andere landen kennis te maken. Na de eerste sessie waren we gelijk vrienden.'

'We wonnen vooral omdat Ajax verloor'

VBS-lid het Erasmus College in Zoetermeer organiseerde een beleggingscompetitie voor 5-havo leerlingen. De prijsuitreiking deden docenten Henriëtte van Hout en Coert Waaijer samen met VBS-directeur Edward Moolenburgh, die met de leerlingen over beleggen in gesprek ging.

Drie weken lang belegden de 5-havo leerlingen fanatiek in fictieve aandelen en boekten flinke rendementen. Winnaar van de Erasmus beleggingscompetitie was het viertal 'de Plussers', die in drie weken een rendement van 1,94 procent boekte en daarmee draadloze speakers won.

Ze vonden het een leuke, leerzame opdracht. 'We hebben vooral gewonnen omdat Ajax verloor. Wij stonden derde toen Ajax uit de Champions League vloog en een ander team, dat vol op het aandeel Ajax had ingezet, zakte', verklaart een van de Plussers hun succes. 'Wij hadden als hoofdfondsen ASML Holding, Alfen N.V. en Philips. Het was hartstikke leuk, ik heb de koersen elke minuut gevolgd. Ik ga zeker beleggen later.' 🍀

Reguliere lessen zijn vaak saai

Tekst
Steffie Bom

Cartoon
Saltooo

Het rapport 'Motivatie om te leren – motiverende kenmerken voor het vo' vindt u op de website van de Inspectie

Wat kunnen vo-scholen doen om leerlingen meer gemotiveerd te krijgen om te leren? De Inspectie van onderwijs deed er (vanuit haar stimulerende rol) vorig jaar onderzoek naar. Scholen kunnen in ieder geval meer doen om hun leerlingen te motiveren, is de conclusie. Het onderzoek biedt zes handvatten hiervoor.

De motivatie van Nederlandse leerlingen om te leren blijft internationaal gezien achter. Reden voor de Inspectie om via een literatuurstudie te komen tot tien kenmerken van de onderwijspraktijk in het vo, die een rol spelen bij de motivatie van leerlingen om te leren - en deze bij 127 afdelingen (van praktijkonderwijs tot vwo) te toetsen. Onderzoeksteam Ingrid Kloosterman lichten hun bevindingen toe.

Welke motiverende kenmerken komen veel/weinig voor?

'Leerlingen voelen zich over het algemeen veilig en geborgen op school (1). Ze denken na over wat ze na de middelbare school willen bereiken (10). Leerlingen geven verder aan regelmatig successen te ervaren op school en trots te zijn op hun prestaties (7). Verder waarderen leerlingen de relatie met de school als positief, ze voelen zich gezien en gehoord (8). Daar staat tegenover dat leerlingen nauwelijks worden gestimuleerd hogere denkvaardigheden te gebruiken (4). Ofwel, er is te weinig aandacht voor het zelf creëren, analyseren en evalueren. De inhoud van de lessen is nog te veel beperkt tot reproduceren en toepassen van kennis. Leerlingen hebben ook weinig regie over hun eigen leerproces (9).'

Zijn er verschillen tussen de afdelingen?

'Het valt op dat vooral de lessen op het vwo er minder positief uitkwamen dan de lessen op andere afdelingen. Vwo-leerlingen gaven aan minder uitgedaagd te worden, minder feedback te krijgen, minder gestimuleerd te worden om

hogere denkvaardigheden te gebruiken en te weinig de regie te mogen nemen. De vraag is of hier een verklarende factor voor is. Wellicht dat op hogere niveaus de lessen meer gericht zijn op examens zodat er minder ruimte overblijft voor verdieping.'

Motiveert extra aanbod?

'Scholen faciliteren in toenemende mate extra aanbod, zoals Chinees of Wiskunde D, maar ook de mogelijkheid om cum laude af te studeren. Een positieve ontwikkeling die zeker bijdraagt aan de motivatie van leerlingen. Jammer is wel dat de reguliere lessen hierbij achterblijven. Leerlingen vinden het vaak te saai. In maar de helft van deze lessen weet de leraar de nieuwsgierigheid te prikkelen en interesse op te wekken.'

Tien kenmerken die bijdragen aan motiverend onderwijs

1. Veilige en ordelijke omgeving voor leerlingen
2. Het onderwijs is doelgericht
3. De school biedt uitdagende leerstof
4. Stimulans gebruik 'hogere denkvaardigheden'
5. Leerlingen krijgen constructieve feedback
6. Hoge verwachtingen van leerlingen laten zien
7. Leerlingen doen succeservaringen op
8. Positieve relatie tussen school en leerlingen
9. Leerlingen hebben regie over hun leerproces
10. Leerlingen hebben perspectief op toekomst

Hoe geef je feedback die motiveert?

'Leerlingen gaven aan vooral feedback te krijgen op hun resultaten en in mindere mate op het leerproces. Inspecteurs beamen dit. Er is te weinig aandacht voor de vraag waarom een bepaald antwoord goed of fout is, of hoe een leerling tot zijn of haar antwoord komt. Dit laatste hangt ook samen met de hoge verwachtingen (6) die je van iemand hebt. Dat je de leerling het idee geeft dat hij iets kan, hoge eisen aan hem stelt en het vertrouwen hierin uitspreekt. Maar ook dat je als school zittenblijven actief tegengaat of in combinatieklassen op het hoogste niveau les geeft. In je feedback kun je verwijzen naar de hoge verwachtingen: dat de leerling meer kan en hoe hij dat kan bereiken.'

Is er samenhang met prestaties?

'Acht van de tien kenmerken hangen niet samen met een hoger driejaarsgemiddelde op het eindexamen. Wel zagen we dat op scholen met hoge verwachtingen (6), leerlingen hogere cijfers halen. Ook op scholen waar extra vakken worden gegeven (3), zie je dat de cijfers hoger zijn. Of het een het ander beïnvloedt kunnen we op basis van dit onderzoek niet zeggen. Iemand die goede cijfers haalt, kan daardoor immers ook extra gemotiveerd raken.'

Wat adviseren jullie vo-scholen?

'Niet alle motiverende kenmerken zijn in hoge mate aanwezig. Vo-scholen kunnen dus meer doen, vooral in de reguliere lessen. Denk alleen niet dat als je het onderwijs motiverender inricht, het per definitie tot betere resultaten leidt. Hiervoor moet je vooral goed en effectief les geven.' Dit zijn de handvatten van de Inspectie uit het rapport:

In de lessen: Spreek hoge verwachtingen uit en handel ernaar. Maak duidelijk welke kennis of vaardigheden een leerling leert en benoem hoe opdrachten bijdragen aan dit doel. En geef kort na een prestatie positieve feedback. Gericht op de inhoud, maar ook op het verstrekken van gewenst gedrag.

In het aanbod: Doe in opdrachten en toetsen een beroep op hogere denkvaardigheden. Bied uitdagende lesstof op een hoog en haalbaar niveau, die aansluit bij de interesses van leerlingen. En geef leerlingen in opdrachten en toetsen vaker de regie over de inhoud van het eigen leerproces. 🌟

Hoe motiveert Martine van der Heide haar leerlingen?

Docente Frans op het Veurs Lyceum in Leidschendam

'Ik werk met drie groepen: een groep voor leerlingen die zelfstandig kunnen werken, die wat begeleiding nodig hebben en die individueel ondersteund moeten worden. Per les mogen leerlingen zelf kiezen waar ze gaan zitten. Zo wil ik voorkomen dat leerlingen onder of boven hun niveau werken, wat demotiverend werkt en waardoor ze mijn hoge verwachtingen niet waar kunnen maken. In de lessen van 80 minuten heb ik genoeg tijd om verschillende werkvormen aan te bieden. Van alleen maar luisteren, wordt geen enkele leerling blij. En willen leerlingen de volgorde van de te behandelen onderwerpen veranderen, dan sta ik hiervoor open. Wel nog een kleine nuance: hoe motiverend ik mijn lessen ook probeer te maken, sommige dingen moeten gewoon.'

Komt u ook naar een van onze netwerkbijeenkomsten?

We verbinden onze leden in de volgende vijf VBS-netwerken.

De meeste netwerken komen vier keer per jaar bij elkaar, zie www.vbs.nl/agenda voor een overzicht.

- **Directienetwerk - voor leidinggevendenden in het po**
Eerstvolgende bijeenkomst is op 10 maart 2020
- **VBS netwerk P&O vo**
Eerstvolgende bijeenkomst is op 17 maart 2020 in Utrecht
- **VBS regio-netwerk Noord-Nederland - voor po-leden in noordelijke provincies**
Eerstvolgende bijeenkomst is op 18 maart 2020
- **VBS netwerk P&O po**
Eerstvolgende bijeenkomst is op 7 april 2020 in Utrecht
- **VBS netwerk (v)so en sbo**
Eerstvolgende bijeenkomst is op 18 mei 2020 in Utrecht

Ervaringen en informatie uitwisselen met collega's

Onze netwerkbijeenkomsten zijn interactief. De deelnemers gaan met elkaar en soms ook met een gastspreker in gesprek over actuele onderwerpen die zij zelf naar voren brengen. Het doel van de netwerken is tips, ervaringen en informatie uitwisselen met collega's. Onderwerpen die bijvoorbeeld aan bod kwamen zijn wijzigingen in cao's, inspectietoezicht en hoog ziekteverzuim.

Dit zeggen onze leden zeggen over de netwerken: *'Binnen het directienetwerk van VBS wordt kennis en ervaring gedeeld en krijg ik een spiegel voorgehouden.'*

En: *'Fijn om te sparren met vakbroeders- en zusters'*

Meer weten?

Wilt u meer informatie of eens vrijblijvend deelnemen aan een netwerkbijeenkomst?

Neem contact op met de VBS Helpdesk: Nienke Daniels, 070-3315215 en ndaniels@vbs.nl

